

N:o 42.

Ank. till Riksd. Kansli den 12 Mars 1886, kl. 2 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckta motioner angående främmande trosbekännares frikallande från bidrag till svenska kyrkan.

Vid sistlidna års riksdag föreslog Herr A. Hedin uti en inom Andra Kammaren afgifven motion, N:o 140, att Riksdagen måtte för sin del besluta en förordning af innehåll, att medlemmar af lagligen erkända församlingar af främmande kristne eller mosaiske trosbekännare *i städerna* befriades från erläggande af de personella eller efter bevilling för inkomst af kapital eller arbete utgående bidrag till statskyrkan, som vore påbjudna genom prestlöneregleringskonventioner eller beslutades af kyrkostämman.

I sitt utlåtande, N:o 29, öfver detta förslag åberopade Lag-Utskottet hufvudsakligen innehållet af ett i samma ämne vid 1872 års riksdag af dåvarande Lag-Utskott afgifvet utlåtande och fann sig i anledning deraf böra hemställa om afslag å motionen, hvilken hemställan ock blef af båda Kamrarna bifallen.

Frågan om främmande trosbekännares skyldighet att bidraga till uppehållande af svenska kyrkan har vid innevarande riksdag ånyo blifvit upptagen i två inom Andra Kammaren afgifna motioner, N:is 46 och 125, den ena af Herr *Hedin* och den andra af Herr *E. J. Ekman*.

Bih. till Riksd. Prot. 1886. 7 Saml. 17 Häft.

Herr Hedin, hvilkens motivering Utskottet finner vara af sådan beskaffenhet, att den icke bör här återgifvas, hemställer alternativt, att Riksdagen

antingen för sin del besluter, att 4:de mom. af 37 § i förordningen den 20 November 1863 om Kyrkostämma samt Kyrkoråd och Skoloråd i Stockholm skall erhålla följande (af Öfverståthållareembetet föreslagna) ändrade lydelse: »Personer tillhörande hufvudstadens icke territoriella församlingar, nemligen hofförsamlingen, tyska och finska samt garnisonsförsamlingarna, *likasom personer tillhörande främmande trosbekännares af staten erkända församling*, äro icke skyldige att för sina personer eller för inkomst af arbete eller kapital erlægga afgifter till kyrka och presterskap i den territoriella församling, der de äro mantalsskrifna»;

eller för sin del besluter en förordning af innehåll, att »medlemmar af lagligen erkända församlingar af främmande kristne eller mosaiske trosbekännare befrias från erläggande af personella eller efter bevillning för inkomst af kapital eller arbete utgående bidrag till statskyrkan, som äro påbudna genom prestlöneregleringskonventioner eller beslutas af kyrkostämma»;

eller ock i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, att Kongl. Maj:t ville för Riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser om befrielse för medlemmar af lagligen erkända församlingar af främmande kristne eller mosaiske trosbekännare från ofvannämnda skattskyldighet, vare sig inom hela riket eller, derest hinder mot en så omfattande reform skulle möta, i städerna.

Herr Ekman åter anför:

Frågan om främmande trosbekännares skattefrihet till svenska kyrkans presterskap och inrättningar hade vid åtskilliga tillfällen under föregående år varit väckt inom riksdagen, ehuru den hittills icke vunnit någon önskelig framgång. Den tillhörde dock de frågor, som icke kunde i längden skjutas undan, utan förr eller senare kräfde sin lösning. Orättvisor inom lagstiftningens och beskattningens område borde så fort som möjligt undanröjas, på det att hvar och en måtte åtnjuta den rätt, som borde tillkomma hvarje medlem inom ett lagbundet samhälle. Och så länge den orättvisan kvarstode, att medlemmar af församlingar, som staten erkänt vara lagliga, skola utom de kostnader, som underhållet af de egna församlingarna kräfver, äfven underhålla statskyrkans presterskap och inrättningar och sålunda betala en *dubbel* kyrkoskatt, så länge skulle ropen på reformer i detta hänseende aldrig tystna, utan skulle återkomma gång efter annan, och högljuddare för

hvarje gång. Motionären hyste det hopp, att Riksdagen icke skulle tillåta en sådan orättvisa mot främmande trosbekännare längre få fortfara, och motionären ville därför framdraga denna fråga och de skäl, som talade för dess snara lösning. — Betraktade man staten såsom en stor organism, der hvarje del borde bidraga till det helas välbefinnande, och ansåge man vidare, att religionen särskildt hade en vigtig betydelse för staten, så följde deraf, att en skatt till religionens upprätthållande vore lika berättigad som skatter för främjandet af andra samhällsintressen. Men vore detta sant, så följde deraf, att så snart staten legaliserat församlingar af främmande trosbekännare, så hade staten dermed erkänt, att äfven dessa församlingar kunde på sitt sätt bidraga till det samhällsintresse, för hvilket statskyrkan väl vore till, nemligen för folkets religiösa upplysning och moraliska förbättring. Men om så vore, då fullgjorde ju dessa lagligt erkända församlingar sin pligt i detta hänseende såsom lemmar i den stora statsorganismen, och något vidare borde man ju ej skäligen kunna fordra af dem. Det kunde ju ej vara med billigheten öfverensstämmande, att de med dubbla skatter — en skatt till statskyrkan och en till den egna församlingen — skulle bidra till nu omhandlade samhällsändamål. — Såsom känt vore, egde främmande trosbekännare rätt att bilda egna, af staten erkända församlingar enligt dissenterlagen af den 31 Oktober 1873. Enligt denna lag egde Konungen pröfva ansökan om bildandet af särskilda, af svenska kyrkan oberoende församlingar, och motionären toge för afgjort, att denna pröfningsrätt blifvit lagd i Konungens hand, på det att han måtte vaka öfver, att just det samhällsintresse, som afses med statskyrkan, äfven måtte vinnas genom de främmande trossamfundet. Under sådana förhållanden syntes intet giltigt skäl förefinnas att af dessa lagligt erkända församlingar utkräfvat en statskyrkoskatt. — Den invändningen mot upphäfvandet af främmande trosbekännares skatt till statskyrkans presterskap plägade ofta göras, att nämnda presterskap hade åtskilliga administrativa göromål i och för de främmande trosbekännarne. Dervid kunde dock erinras, att det i § 2 af Kongl. förordningen af den 31 Oktober 1873 bland annat heter: »Derjemte vare föreståndaren pligtig att föra de anteckningar, hvarom Konungen förordnar; att lemna erforderliga upplysningar angående församlingens medlemmar samt att för öfrigt ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som af vederbörande honom meddelas.» Men äfven om statskyrkans presterskap skulle hafva några administrativa besvär för de främmande trosbekännarne, så kunde väl ett sådant förhållande icke medföra skattskyldighet i någon vidsträcktare mån, än som motsvarade dessa bestyr. De

borde ju således tydligtvis vara befriade från skyldigheten att betala för uppehållandet af statskyrkans gudstjenstliga handlingar och de rent presterliga förrättningar, då lagen ålade dem sjelfve att anställa föreståndare, hvilken skulle hafva tillsyn derå, att församlingens offentliga gudstjenst öfverensstämde med dess uppgifna trosbekännelse och församlingsordning samt att allmän lag dervid ej öfverträdde. Då de vidare i sin mån finge bidraga till alla utgifter, som fölle inom den åttonde hufvudtitelns område, så vore det ju i full öfverensstämmelse med rättvisa och billighet, att de måtte befrias från att uppehålla något annat slags gudskyrdan än den, som de sjelfve fått laglig rättighet att utöfva. — Det vore högeligen beklagligt, om förhållandet vore sådant, att statskyrkan för betryggandet af sin tillvaro behöfde tillgripa ett så orättmätigt medel som att utkräfva skatt af dem, som lagligen utträdde ur dess gemenskap. Lika som orättfärdiga gerningar verkade förslappande på den enskilda människans lif, så måste ock ett kyrkosamfunds orättfärdiga ocker på ett annat kyrkosamfund verka förslappande på dess egen verksamhet och förr eller senare medföra en allvarlig dom.

I sammanhang härmed åberopar motionären Öfverståthållareembetets utlåtande öfver en petition om skattebefrielse från katolska församlingen i Stockholm; och anföres derur följande: »Vidare har såsom skäl mot den begärda afgiftsbefrielsen blifvit framhållet, att svenska presterskapet vore skyldigt att utan ersättning tillhandagå främmande trosbekännare med enskilda förrättningar, men häremot anser Öfverståthållareembetet sig böra anmärka dels att, om för sådan enskild förrättning afgift till presterskapet är i allmänhet stadgad, främmande trosförvandt, som påkallade slik förrättning, är skyldig att derför erlægga afgift, dels att de fall, der svenska presterskapets biträde i öfrigt af främmande trosförvandt påkallas, torde vara så sällsynta, att de vid denna frågas afgörande icke förtjena synnerligt afseende. Slutligen har framhållits den viktiga, för vår lagstiftning i denna fråga bestämmande grundsatsen att, så länge en statskyrka funnes, det vore hvarje medborgares skyldighet att till hennes underhåll bidraga. Att denna grundsats varit den bestämmande under en tid, då ingen religionsfrihet fans i Sverige, då *alle* utan undantag skulle bekänna sig till vår statskyrkas lära, är lika klart som naturligt, men Öfverståthållareembetet vågar hålla före, att, sedan religionsfrihet här i landet medgifvits, sedan främmande trosbekännare erhållit tillstånd att här i landet uppföra egna kyrkor och fått den skyldigheten att, för att såsom egna trossamfund erkännas, hafva egna prester eller föreståndare, som de måste aflöna, den ofvan nämnda grundsatsen icke erhållit något positivt uttryck i vår lagstiftning, utan tvärt om måst mer och mer gifva vika för det allmänna

rättsmedvetandets fordran, att en främmande trosbekännare icke kan anses vara pliktig att till svenska kyrkan och dess presterskaps underhåll bidraga.»

Vidare erinrar motionären derom, att så väl i Norge som i Danmark och Finland främmande trosbekännare vore befriade från personella afgifter till respektive statskyrkor. Men dervid, fortsätter motionären, kunde och finge det icke stanna. Rättvisan fordrade, att främmande trosbekännare blefve befriade från afgift till svenska kyrkans presterskap och inrättningar icke allenast för sina personer, utan ock för sin inkomst af kapital och arbete samt ock för sin fasta egendom. Då ett berättigadt rop i våra dagar hördes om orättvisa skatters aflöftande från den svenska jorden, så torde icke heller en orättvis kyrkoskatt böra tynga den torfva, som tillhör en främmande trosbekännare. Men skulle härigenom, så länge en statskyrka ansåges böra finnas till, svårigheter uppstå för bestridande af de utgifter, som med dess bibehållande vore förenade, så måste staten här träda emellan med de anslag, som kunde befinnas nödiga.

Till sist påpekar motionären, att den förevarande motionen afser främmande trosbekännares befrielse från afgifter icke allenast till svenska kyrkans presterskaps aflöning, utan äfven till aflöning af kyrkobetjeningen samt till byggnad och underhåll af kyrkor och prestgårdar m. m., som tillhöra den svenska statskyrkan.

På grund af hvad motionären sålunda anført, hemställer han, »att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för en kommande Riksdag framlägga förslag till sådana ändringar i och tillägg till nu gällande lagar och förordningar, att främmande religionsbekännare, som tillhöra af staten erkända religionssamfund, måtte genast efter ny lags antagande varda befriade dels från aflöning af svenska kyrkans kyrkobetjente, dels från byggnad och underhåll af samma kyrkas prestgårdar, kyrkor och klockareboställen samt slutligen, allt eftersom innehafvarne af de presterliga tjänsterna afgå och senast då nuvarande löneregleringar utgå, från alla afgifter till svenska kyrkans presterskap.»

Då Utskottet nu ånyo går att yttra sig i föreliggande ämne, får Utskottet redan i början förklara att Utskottet i allt väsentligt vidhåller de åsigter, hvilka det uttalat såväl 1872 som 1885.

Det kan ej förnekas, att den svenska staten erkänner den evangeliskt-lutherska trosläran såsom den rena lära, hvilken svenska folket hyllar och fortfarande bör hylla; och denna trosläras upprätthållande i

och genom kyrkan måste i följd deraf betraktas såsom ett statsändamål, till hvilket hvar och en af statens medlemmar bör bidraga lika väl som till hvarje annat statsändamål. Att man här kunnat ifrågasätta att befria vissa af statens medlemmar från skyldigheten att bidraga till kyrkans underhåll beror uppenbarligen på det rent yttre, af historiska omständigheter betingade förhållande, att de skattebidrag, som för detta ändamål uppbäras, icke ingå i de allmänna afgifterna till staten, utan omedelbart uttagas för de kyrkliga institutionernas räkning. I Frankrike t. ex. bestridas utgifterna för dessa institutioner af statsmedel, som utgöras af skattebidrag från alla franska medborgare utan afseende på deras religion. Hade förhållandet varit sådant äfven hos oss, hade man troligen icke framkommit med något tal om orättvisor i nu ifrågasvarande afseende.

Det har blifvit påstådt, särskildt af Herr Ekman i hans nu förevarande motion, att det ändamål, som med den kyrkliga beskattningen afses, skulle vara »religionen» i allmänhet, och att de främmande trossamfunden lika väl som den evangeliskt-lutherska kyrkan bidroge till religionens främjande, hvarför främmande trosbekännare, hvilka, såsom bildande ett religionssamfund, underhölle vissa religiösa inrättningar, under nuvarande förhållanden finge i dubbel måtto bidraga till det sålunda angifna statsändamålet; hvarjemte härtill fogats det påstående, att staten skulle i och med legaliserandet af ett främmande trossamfund hafva erkänt dess förmåga att verka för nämnda ändamål och godkänt den form, hvarunder denna verksamhet utöfvades. Mot dessa påståenden vill Utskottet erinra, att staten, genom att förklara den evangeliskt-lutherska trosbekännelsen för svenska folkets religion, också gjort just denna särskilda religionsforms upprätthållande till sitt ändamål, för hvilket de främmande trossamfunden måste anses vara i samma mån mera främmande, som de aflägsna sig från svenska kyrkans bekännelse och organisation. Att svenska staten det oaktadt erkänner dessa samfund såsom lagligen bestående, kan så mycket mindre innebära, att staten åt dem uppdragit att hvart i sin mån verka för statens ifrågasvarande ändamål, som den pröfning af ett sådant samfunds bekännelse och församlingsordning, hvilken föregår dess erkännande, icke torde afse annat än att tillse, det samfundets verksamhet icke må komma att rent af motverka staten i någon af hans uppgifter.

Den föregående framställningen vinner ytterligare belysning vid jemförelse med statens verksamhet för andra allmänna ändamål, t. ex. den offentliga undervisningen. Staten har anordnat denna undervisning efter de grundsatser, han funnit lämpliga, och till detta undervisnings-

systems upprätthållande måste en hvar af statens medlemmar bidraga efter måttet af sina krafter, vare sig att han gillar de af staten antagna grundsatserna eller icke, vare sig att han begagnar sig af de af staten upprättade och underhållna undervisningsanstalterna eller icke.

Utskottet anser det sålunda vara uppenbart, att svenska staten, så länge den erkänner den evangeliskt-lutherska kyrkan såsom en institution, hvarom staten har att sig vårda, icke kan medgifva några undantag från skyldigheten att bidraga till samma institutions underhåll.

Det sålunda angifna, principiella skälet för främmande trosbekännares skyldighet att bidraga till svenska kyrkans underhåll finner Utskottet visserligen i och för sig tillfyllestgörande, men anser sig dock böra härjemte framhålla några andra synpunkter af mera tillfällig natur, hvilka kunna lemna ytterligare stöd för Utskottets mening.

På sätt Utskottet äfven vid föregående tillfällen erinrat hafva svenska kyrkans tjenare åtskilliga uppgifter sig ålagda, hvilka äro af rent borgerlig art. Utskottet har särskildt vid innevarande riksdag vid behandlingen af en annan utaf Herr Ekman väckt motion haft anledning att påminna om det i 8 § af förordningen om främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 31 Oktober 1873 meddelade stadgande, att främmande trosbekännare, der Konungen för viss församling ej annorlunda förordnar, skola, för anteckning öfver deras borgerliga förhållanden, särskildt upptagas i kyrkoboken för den till svenska kyrkan hörande församling, inom hvilken de äro boende. Här ålägges sålunda den svenska kyrkans presterskap ett arbete, som alldeles omedelbart kommer den främmande trosbekännaren till godo.

Slutligen vill Utskottet äfven erinra derom, att främmande trosbekännare kunna vara innehafvare af stora industriella inrättningar, i hvilka sysselsättes ett stort antal arbetare, som tillhöra statskyrkan, men endast i ringa mån äro i tillfälle att bidraga till hennes underhåll. I sådana fall kan man väl icke med något sken af befogenhet klaga öfver orättvisa och obillighet deruti, att innehafvaren af en sådan inrättning får i förhållande till sin inkomst deraf bidraga till statskyrkans underhåll.

Då Utskottet således, på ofvan anförda grunder, finner sig böra vidhålla de principer, som Utskottet vid föregående tillfällen uttalat i nu ifrågavarande ämne, och följaktligen icke kan tillstyrka någon lagstiftningsåtgärd i hela den utsträckning, den ene eller andre motionären påkallat, vill Utskottet dock, i anledning af motionerna, erinra om ett förhållande, som Utskottet anser vara förtjent af Riksdagens uppmärksamhet.

Främmande trosbekännares ställning i afseende på deras skyldighet att bidraga till aflönande af svenska kyrkans presterskap och betjening har nemligen i senare tider undergått en icke oväsentlig förändring genom det på grund af särskilda författningar genomförda ordnandet af presterskapets och klockarnes löneinkomster. Före detta ordnande ingingo i nämnda löneinkomster åtskilliga afgifter, hvilka dels voro af rent frivillig natur och dels erlades endast för särskilda förrättningar. Främmande trosbekännare kunde således helt och hållet undandraga sig afgifter af det förra slaget och behöfde endast i de utan tvifvel sällsynta fall, att de påkallade presterskapets eller kyrkobetjeningens tjensteåtgärd, därför erlagga särskild afgift.

Beträffande sistnämnda slags afgifter stadgades ock uttryckligen i förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 23 Oktober 1860, § 12: »De för särskilda kyrkliga förrättningar stadgade afgifter till svenska kyrkan eller hennes presterskap eller betjening vare ej medlem af tillåtet främmande religionssamfund pligtig att gälda i annat fall, än att slik förrättning blifvit på hans egen begäran verkställd».

Samma stadgande inflöt ock i 13 § af nu gällande förordning angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 31 Oktober 1873, så lydande: »De för särskilda kyrkliga förrättningar stadgade afgifter till svenska kyrkan eller hennes presterskap eller betjening må ej påföras främmande trosförvandt i annat fall, än att slik förrättning blifvit på hans egen begäran verkställd».

Men förhållandena hade i afseende å de ifrågavarande afgifterna under tiden mellan de båda sist anmärkta förordningarnes utfärdande gestaltat sig annorlunda än de voro 1860. I § 7 af förordningen angående allmänt ordnande af presterskapets löneinkomster den 11 Juli 1862 stadgades: »Påskpenningar, jura stolæ, matskott, offer, dagsverken med flere andra extra ordinarie afgifter utbytas mot vissa för samma tid och efter samma grunder som tiondeersättningen, till beloppet bestämda utskylder, att utgå icke allenast af fastighetsegare, utan äfven af församlingens öfriga innevånare; börande dessa afgifter så beräknas, att all betalning till presterskapet för särskilda förrättningar kan upphöra, och iakttages härvid, att af dessa afgifter de, som hittills utslutande betungat hemmansegare, varda endast på dem, samt de, hvilka ålegat torpare och deras vederlikar, blifva allenast på dessa fördelade, hvaremot sådana, som utgått af alla församlingens ledamöter, fortfarande af dem samtliga skola utgöras, dock med den skiljaktighet i beloppen, som föranledes deraf, att åtskilliga af ifrågavarande afgifter hittills icke

brukat erläggas till lika högt belopp af dem, som ega ingen eller mindre jord, som af dem, hvilka ega större.»

I slutet af förordningen förklarades, att densamma icke egde tillämpning i afseende på Stockholms stad; men sedan kyrkomötet år 1868 anhållit, att de allmänna stadgandena för ordnande af presterskapets löneinkomster måtte i tillämpliga delar varda gällande för Stockholms territoriella församlingar, utfärdades den 1 November 1872 en förordning angående ordnande af presterskapets i de territoriella församlingarna i Stockholm aflöning; och stadgas i § 4 mom. 1 af denna förordning: »Påskören eller påskpenningar, äfvensom jura stolæ och andra extra ordinarie afgifter utbytas mot bestämda afgifter för en tid af femtio år, räknad från den näst efter löneregleringens fastställelse inträffande första Maj, oansedt tillämpning af löneregleringen ej då kan ske.»

I öfverensstämmelse med de i dessa båda förordningar meddelade föreskrifter hafva ock presterskapets inkomster blifvit ordnade, och torde under de förberedande åtgärderna för åstadkommande af löneregleringar inom de särskilda församlingarna hithörande afgifter alltid hafva blifvit till visst belopp upptagna, om sådant också icke alltid framgår af de resolutioner, i hvilka Kongl. Maj:t meddelat fastställelse å de uppgjorda löneregleringsförslagen.

Efter utfärdandet af förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 31 Oktober 1873 har ytterligare genom förordningen angående allmänt ordnande af klockarnes löneinkomster den 2 November 1883 tagits ett steg i samma riktning, som angifvits i de ofvan åberopade förordningarna om ordnande af presterskapets löneinkomster. I § 2 af förordningen om klockarnes aflöning stadgas: »Den klockaren tillkommande lön bör bestämmas i skäligt förhållande till omfattningen af hans tjenstegöromål samt beräknas så, att alla offer och afgifter för särskilda förrättningar upphöra»; och torde bestämmelserna i denna förordning redan vara på åtskilliga ställen genomförda.

Då nu § 13 i meranämnda förordning den 31 Oktober 1873 uttryckligen föreskrifver, att afgifter för kyrkliga förrättningar icke må påföras främmande trosförvandt i annat fall, än att slik förrättning blifvit på hans egen begäran verkställd, synes häraf följa, att främmande trosbekännare jemväl äro fria från sådana ständiga afgifter, som i enlighet med 1862 års förordning utgöra ersättning för de i berörda § omförmälda afgifterna.

Att Kongl. Maj:t så tolkat stadgandet, framgår ock af Kongl. Maj:ts utslag den 13 November 1874 uti ett mål, der en mosaisk trosbekännare fört klagan deröfver, att utmätning skett för uttagande af honom påförd ersättning för jura stolæ. Kammarkollegium yttrade i utslag den 25 November 1873, att emedan ifrågavarande afgift utgjorde ersättning för jura stolæ, hvilka icke kunnat komma i fråga att af klaganden såsom mosaisk trosbekännare erläggas, samt han icke heller egt rösträtt vid kyrkostämma, befriades klaganden från krafvet. Detta utslag blef af Kongl. Maj:t fastställt. I detta fall innehöll dock den löne-regleringsresolution, som i målet åberopades, uttrycklig bestämmelse derom, att ersättning för jura stolæ skulle med visst belopp utgöras af alla, som voro vid kyrkostämma röstberättigade.

I allmänhet lär emellertid, såsom Utskottet redan antydtt, vederbörlig uppmärksamhet i regeln icke blifvit fästad vid innehållet af ifrågavarande lagrum vare sig vid löneregleringarnas uppgörande eller vid deras tillämpning. I åtskilliga löneregleringsresolutioner torde icke någon viss del af presterskapets aflöning vara angifven såsom motsvarande jura stolæ, och i följd deraf göres vid utdelningen af bidragen till samma aflöning icke något undantag för främmande trosbekännare beträffande denna del deraf. Utskottet kan emellertid ej finna annat än att detta förfarande står i strid med den i 13 § af 1873 års förordning meddelade bestämmelse, och ööfvervinneliga praktiska hinder lära väl icke omöjliggöra en rättelse i detta afseende.

Om sålunda främmande trosbekännares fritagande från bidrag till aflöningen af svenska kyrkans presterskap och betjening, i den mån dessa bidrag motsvara de i sistnämnda lagrum omförmälda afgifter, enligt Utskottets tanke bör anses omedelbart följa af redan nu gällande lagbestämmelser, så finner Utskottet det jemväl vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande, att främmande trosbekännare äfven fritagas från den andel af nämnda bidrag, som motsvarar de öfriga afgifter, hvilka de före löneregleringarnas genomförande ej behöft utgöra. Dessa afgifter torde å landsbygden ej hafva varit af någon synnerlig betydighet; men i städerna utgjorde de deremot en väsentlig del af presterskapets och kyrkobetjeningens löneinkomster. Till upplysning om förhållandena särskildt i hufvudstaden får Utskottet hänvisa till den såsom bilaga till detta utlåtande tryckta afskrift af ett underdånigt utlåtande, som Öfverståthållarembetet afgifvit öfver en af katolska församlingens i Stockholm kyrkoråd hos Kongl. Maj:t gjord framställning om befrielse för alla medlemmar af de af lagen erkända religionssamfund från skyldighet att för sina personer eller för inkomst af kapital

och arbete erlägga afgifter till kyrka och presterskap i den territoriella församling, der de äro boende.

Då löneregleringarnas genomförande sålunda otvifvelaktigt ålagt främmande trosbekännare en skyldighet, som förut ej ålegat dem, och de derjemte, såsom icke röstberättigade å kyrkostämman, varit uteslutne från deltagande i den utredning och öfriga förberedande åtgärder, som föregått löneregleringsresolutionernas utfärdande, finner Utskottet en återgång i förevarande afseende till de förut bestående förhållandena vara af omständigheterna påkallad. Utskottet anser dock denna frihet icke böra utsträckas längre än till medlemmar af sådana lagligen erkända församlingar, hvilkas prester eller föreståndare äro behörige och pliktige att föra anteckningar öfver medlemmarnes borgerliga förhållanden. En sådan inskränkning torde vara tillräckligt motiverad af den lösare organisationen af andra erkända trossamfund, hvilken ock föranleder dertill, att medlemmarne af sistnämnda samfund för anteckning om deras borgerliga förhållanden måste upptagas i svenska kyrkans ministerialböcker.

Utskottet har icke förbisett, att genomförandet af ofvan antydda förändringar kan, särskildt hvad städerna beträffar, medföra en minskning i presterskapets och kyrkobetjeningens löneinkomster, för hviken man måste vara betänkt på att bereda vederbörande löntagare godtgörelse. Huru sådan godtgörelse lämpligast må kunna åstadkommas, tilltror sig Utskottet ej att i frågans nuvarande skick föreslå, utan torde det böra öfverlemnas till Kongl. Maj:t att, efter vederbörlig utredning, härom framställa förslag.

På grund af hvad Utskottet sålunda anfört, får Utskottet med anledning af motionerna hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes vidtaga erforderliga åtgärder, på det att
dels medlemmar af lagligen erkänd församling, som bekänner annan kristen troslära än den evangeliskt-lutherska och hvars prest eller föreståndare är behörig och pliktig att föra anteckningar öfver medlemmarnes borgerliga förhållanden, äfvensom mosaiske trosbekännare, i fråga om hvilka alla det torde få anses vara utredt, att de före utfärdandet af förordningen angående allmänt ordnande af presterskapets löneinkomster den 11 Juli 1862, förordningen angående ordnande af presterskapets i de territoriella församlingarna i Stockholm aflöning den 1 November

1872 samt förordningen angående allmänt ordnande af klockarnes löneinkomster den 2 November 1883 icke varit lagligen skyldige att erlægga de för särskilda kyrkliga förrättningar stadgade afgifter till svenska kyrkan eller hennes presterskap eller betjening, ej heller påskpenningar, offer eller andra dylika lönebidrag, må, utan hinder af de på grund af åberopade författningar verkställda löneregleringar, återkomma i åtnjutande af motsvarande frihet och således frikallas från skyldighet att deltaga i betalning af hvad som af reglerade löner af hit hänförlig beskaffenhet kan anses utgöra aflösning och ersättning för omförmälda, numera upphörda afgifter och lönebidrag,

dels ock godtgörelse för den minskning i tillförsäkrade löneförmåner, som ifrågasatta frikallelse kan finnas föranleda, må varda vederbörande löntagare för deras tjänstetid beredd.

Stockholm den 12 Mars 1886.

På Lag-Utskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.

Reservationer:

af Herr *Claëson*, med hvilken Herr *H. M. Ericsson* instämt:

»Då afgifterna till svenska kyrkans presterskap i sin nuvarande form äro att anse såsom en del af de allmänna utskylder till stat och kommun, till hvilka hvarje medborgare är pliktig att efter den bestämda skatteprincipen bidraga, samt en afvikelse i förevarande fall från den allmänna grundsatsen, enligt min tanke, hvarken är följdriktig eller mera än i flera andra fall af rätts- eller billighetskänsla påkallad;

då hvarje rubbning i grunderna för de af Kongl. Maj:t för lång tid fastställda lönekonventioner måste medföra orättvisa eller andra olägenheter; och

då i den af Utskottet föreslagna skrifvelse begäres en utredning, som endast undantagsvis läser kunna åstadkommas och således blott skall förorsaka en lönlös möda;

kan jag ej biträda Utskottets hemställan, utan får för min del värdsamt tillstyrka afslag å de i ämnet väckta motioner;»

af Herr *P. Pettersson*: »Enär genomförande af Lag-Utskottets förestående skrifvelseförslag skulle både sönderrifva de af Kongl. Maj:t för 50 år stadfästade lönereglerngarna och åstadkomma så många trasskasserier för debiteringen och uppbörden af presterskapets löner, att utförandet blefve nästan omöjligt, för så vidt lönereglerngar ej skulle, *till alla delar nu å nyo* uppgöras, och enär statskyrkans presterskap, när det anlitas, väl ock har till sin skyldighet att, då lönereglerngarna äro införda, utan särskild ersättning betjena dissenters lika väl som andra, och någon lagstiftning deremot ej bör införas, — får jag, med yrkande på afslag, emot Utskottets skrifvelseförslag anmäla min reservation;»

af Herr *Fröberg*, som likaledes ansett att motionerna bort afstyrkas;

samt af Herr *F. Andersson* i Helgesta, som, med uttalande att han ej kunnat gilla den af Utskottet använda motivering, ansett, att Utskottet bort tillstyrka Riksdagen aflåtande af skrifvelse till Konungen med begäran att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga erforderliga åtgärder, på det att medlemmar af främmande legaliserade trossamfund måtte befrias från att för sina personer eller för inkomst af arbete eller kapital erlägga afgifter till kyrka och presterskap i den territoriella församling, der de vore mantalsskrifne.

Herr *H. Andersson* i Nöbbelöf har begärt få här antecknad, att han icke deltagit i ärendets behandling inom Utskottet.

(Bilaga).

Stormäktigste allernådigste Konung!

Uti underdånig skrifvelse den 28 Januari 1878 hafva A. Bernhard, J. Gulda, J. W. Popp och August Roesler, härvarande katolska församlings kyrkoråd, å egna och, enligt uppgift, å hela församlingens vägnar, anhållit om sådan ändring i Kongl. förordningen den 20 Novemher 1863, om kyrkostämma m. m. i Stockholm, att den uti nämnda författnings 37 § mom. 4 åt personer tillhörande hufvudstadens icke territoriella församlingar förunnade frihet att för sina personer eller för inkomst af kapital och arbete icke erlägga afgifter till kyrka och presterskap i den territoriella församling, der de äro mantalsskrifne, måtte utsträckas till alle medlemmar af de utaf »lagen erkända religions-samfund».

Frågan huruvida främmande trosbekännare äro pligtige att för sine personer och för inkomst af kapital och arbete bidra till underhåll af den svenska kyrkan och dess presterskap är långt ifrån klar. Något bestämdt lagbud, som ålägger en sådan skyldighet, känner öfverståthållareembetet icke. Något sådant har icke heller af någon församling blifvit åberopadt, och vid sådant förhållande vågar öfverståthållareembetet också antaga, att det icke heller förefinnes. Vål har en medlem af Maria Magdalena församling förmenat, att skyldigheten skulle vara lagstadgad, i 26 kapitlet 1 § Byggningsbalken, samt i 13 och 14 §§ af Kongl. förordningen den 31 Oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning, men häremot förekommer, att nämnda § i Byggningsbalken, som väl egentligen afser landet, binder den ojemförligt drygaste kostnaden för kyrkobyggnad vid den fasta egendomen, hvarom i denna sak icke är fråga, och hvad de åberopade §§ från 1873 års förordning angår, så innehåller 13 § endast ett förbud för svenska kyrkans presterskap och betjening att för kyrkliga förrättningar uppbära afgifter i annan händelse, än att slik förrättning blifvit af främmande trosbekännare sjelf begärd, och 14 § medger uttryckligen främmande trosbekännare frihet från den svenske medborgare i öfrigt åliggande skyldighet att i stad bygga åtminstone prestgård, enär, enligt särskild författning, endast de, som å kyrkostämma ega rösträtt, skola i sådan byggnadsskyldighet deltaga, och dylik rösträtt icke tillkommer främmande trosbekännare.

Då man sålunda icke lærer kunna grunda bestämdt anspråk mot

främmande trosbekännare i berörda afseende på något lagbud, som *ålägger* dem en skyldighet, har man deremot ansett samma skyldighet böra dem tillkomma på den grund, att de icke uti någon författning blifvit derifrån uttryckligen frikallade, och man har i förevarande fall, hvad Stockholm angår, velat stödja denna mening derpå, att uti 37 § af den för Stockholm gällande lag om kyrkostämman m. m., eller Kongl. förordningen den 20 November 1863, finnes i 1 mom. stadgadt, att *alle*, som inom församlingen äro mantalsskrifne eller ändock derstädes för fast egendom eller inkomst af arbete eller kapital till allmän bevilning uppförde, skola deltaga i de afgifter, om hvilka kyrkostämman beslutar, samt att den frihet från afgifter till kyrka och presterskap i den territoriella församling, der de äro mantalsskrifne, som i samma § 37 4 mom. förunnats personer, tillhörande vissa uppräknade icke territoriella församlingar inom hufvudstaden, icke uttryckligen medgifvits åt personer, tillhörande främmande trossamfund.

Väl kan någon tvekan uppstå, huruvida en författning, uteslutande afsedd för de territoriella församlingarna i Stockholm, kan grundlägga några anspråk emot eller innefatta föreskrifter gällande för personer tillhörande icke allenast icke någon territoriell församling, utan ej ens någon evangelisk-luthersk församling, men då en sådan åsigt gjort sig vid tillämpning i förekommande fall gällande, anser öfverståthållarembetet att, om Eders Kongl. Maj:t finner den nu gjorda framställningen förtjent af afseende, lämpligast torde vara, att sådant uttalas antingen genom tillägg till ofvanberörda stadgande i kyrkostämmoförordningen eller genom särskild författning.

Beträffande härefter frågan, huruvida främmande trosbekännare, för deras egna personer, eller för deras inkomst af kapital och arbete, böra vara befriade från afgifter till svenska kyrkan och dess presterskap, så torde de skäl, hvilka föranledt stadgandet i § 37 af Kongl. förordningen den 20 November 1863 angående befrielse för personer, tillhörande vissa icke territoriella församlingar, att till kyrka och presterskap i den territoriella församling, der de äro mantalsskrifne, erlägga afgift, jemväl vara giltiga, då det gäller främmande trosbekännare, och då det ansetts med rättvisa och billighet öfverensstämmande att förunna de förstnämnde frihet i berörda hänseende, lärer det icke kunna vara annat än både rättvist och billigt, om en dylik frihet jemväl kommer främmande trosbekännare till del. Väl har inom en församling blifvit anmärkt, att vid uppgörande af konventionerna för presterskapets aflöning i Stockholm tagits i beräkning jemväl afgifter från de katolska församlingens medlemmar, som tillhöra denna församling. Men härvid

tillåter sig öfverståthållare-embetet att erinra, dels att, på sätt en ledamot af en annan församling framhållit, under den tid, aflöningen till presterskapet härstädes utgick medelst frivilliga bidrag, som uppburos och antecknades i så kallade påskböcker, det icke kom i fråga att skicka denna påskbok till någon medlem af främmande trossamfund, och att sålunda det bidrag, som för nämnda ändamål, efter konventionernas uppgörande, utkräfves af sådan medlem, är att anse som en *ny* pålaga, tillkommen utan att de, som den gälde, såsom icke röstberättigade å kyrkostämma, ens fått tillfälle att derom yttra sig. Vidare har, inom en annan församling, såsom skäl mot den begärda afgiftsbefrielsen blifvit framhållet, att svenska presterskapet vore skyldigt att, utan ersättning, tillhandagå främmande trosbekännare med enskilda förrättningar, men häremot anser öfverståthållare-embetet sig böra anmärka dels att, om för sådan enskild förrättning afgift till presterskapet är i allmänhet stadgad, främmande trosförvandt, som påkallade slik förrättning, är skyldig att därför erlægga afgift, dels att de fall, der svenska presterskapets biträde i öfrigt af främmande trosförvandt påkallas, torde vara så sällsynta, att de vid denna frågas afgörande icke förtjena synnerligt afseende. Slutligen har jemväl framhållits den viktiga, för vår lagstiftning i denna fråga bestämmande grundsatsen att, så länge en statskyrka funnes, det vore hvarje medborgares skyldighet att till hennes underhåll bidraga. Att denna grundsats varit den bestämmande under en tid, då ingen religionsfrihet fanns i Sverige, då alle, utan undantag, skulle bekänna sig till vår statskyrkas lära, är lika klart som naturligt, men öfverståthållare-embetet vågar hålla före, att, sedan religionsfrihet här i landet medgifvits, sedan främmande trosbekännare erhållit tillstånd att här i landet uppföra egna kyrkor och fått den skyldigheten att, för att såsom egna trossamfund erkännas, hafva egna präster eller föreståndare, som de måste aflöna, den ofvannämnda grundsatsen icke erhållit något positivt uttryck i vår lagstiftning, utan tvärtom måst mer och mer gifva vika för det allmänna rättsmedvetandets fordran, att en främmande trosbekännare icke kan anses vara pliktig att till den svenska kyrkans och dess presterskaps underhåll bidraga.

Af hvad öfverståthållare-embetet här ofvan anført torde tillräckligt framgå, att öfverståthållare-embetet vill lemna sitt förord till katolska församlingens framställning, men, då öfverståthållare-embetet detta gör, anser öfverståthållare-embetet nödigt dervid fästa det vilkor, att den frihet från afgifter, som här ifrågasättes, icke må tillkomma andre främmande trosbekännare än som jemlikt härofvan omnämnda Kongl. förordningen den 31 Oktober 1873 bildat särskild församling, som af sta-

ten blifvit erkänd, och som uppfylla de derfor stadgade villkor att anställa föreståndare m. m. Vidare vill öfverståthållare-embetet hafva uttryckligen uttaladt, att ifrågavarande frihet icke gäller fast egendom, som af främmande trosförvandt eges, utan endast hans egen person och hans inkomst af kapital och arbete, sålunda icke heller, såsom en församling antydt, de personer af evangelisk-lutherska bekvännelsen, som en främmande trosförvandt kan hafva anstälde i arbete eller tjenst.

Öfverlemnande slutligen till Eders Maj:ts nådiga afgörande att, för den händelse de åsigter, som af öfverståthållare-embetet uttalats, skulle vinna godkännande, bestämma, huruvida dessa åsigter böra vinna tillämpning i vidsträcktare mån än som nu är i fråga, eller endast i Stockholm, förefaller det öfverståthållare-embetet, att, hvad denna stad angår, förhållandet lättast och enklast skulle ordnas på det sätt, att 4:de mom. i 37 § af Kongl. förordningen om kyrkostämna samt kyrkoråd och skolråd erhöile följande förändrade lydelse:

Mom. 4. Personer tillhörande hufvudstadens icke territoriella församlingar, nemligen hofförsamlingen, tyska och finska samt garnisonsförsamlingarna, lika som personer tillhörande främmande trosbekvännares af staten erkända församling, äro icke skyldige att för sine personer eller för inkomst af arbete eller kapital erlägga afgifter till kyrka och presterskap i den territoriella församling, der de äro mantalsskrifne.

Remisshandlingarna, åtföljda af de utaf de särskilda församlingarna afgifna yttranden, återställas, och öfverstållare-embetet framhär-
dar etc.

GUSTAF AF UGGLAS

Carl Schönmejr.

Lika lydande med härstädes förvarade konseptutlåtande betygar.
Stockholm i öfverståthållare-embetets kansli den 21 November 1881.

Ex officio
C. A. Weinberg.